

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TANQIDIY FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHNING AYRIM DOLZARB MASALALARI

Qalandarova Iroda Hamdam qizi-

Urganch davlat universiteti tayanch tadqiqotchisi

irodaqalandarova106@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishning dolzarb masalalari, zamonaviy ta'lim jarayonida uning ahamiyati va amaliy usullari yoritilgan. Muallif mavjud dars metodlarining tanqidiy tahlil qobiliyatini rivojlantirishdagi kamchiliklarini tahlil qilib, interfaol o'qitish texnologiyalari, mantiqiy va ijodiy mashqlar, loyiha asosidagi topshiriqlardan foydalanish orqali talabalarda mustaqil fikrlashni rag'batlantirish yo'llarini taklif etadi. Xususan, o'quv dasturini innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqish, o'qituvchilarning malakasini oshirish hamda o'quvchilar motivatsiyasini oshirishga qaratilgan tavsiyalar keltirilgan. Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning didaktik jihatlarini chuqurroq o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: tanqidiy fikrlash, boshlang'ich ta'lim, o'qitish usullari, interfaol usullar, mantiqiy ko'nikmalar, muammolarni yechish, ijodiy qobiliyat, o'quv dasturi, pedagogik texnologiyalar, o'quvchilar motivatsiyasi, o'qituvchilarni tayyorlash, ta'lim samaradorligi.

SOME ACTUAL ISSUES OF THE FORMATION OF CRITICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract. The article highlights current issues of forming critical thinking in primary school students, its significance in the modern educational process, and practical methods. Analyzing the shortcomings of existing teaching methods in the development of critical analysis skills, the author proposes ways to stimulate students' independent thinking through the use of interactive learning technologies, logical and creative exercises, and project-based tasks. In particular, recommendations are given aimed at revising the curriculum based on innovative pedagogical approaches, improving the qualifications of teachers, and increasing student motivation. The research results indicate the need for a deeper study of the didactic aspects of the development of critical thinking in primary education.

Keywords: critical thinking, primary education, teaching methods, interactive methods, logical skills, problem-solving, creative abilities, curriculum, pedagogical technologies, student motivation, teacher training, educational effectiveness.

НЕКОТОРЫЕ АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация. В статье освещаются актуальные вопросы формирования критического мышления у учащихся начальных классов, его значение в современном образовательном процессе и практические методы. Автор анализирует недостатки существующих методов обучения в развитии навыков критического анализа и предлагает способы поощрения самостоятельного мышления студентов посредством использования интерактивных технологий обучения, логических и творческих упражнений, проектных заданий. В частности, представлены рекомендации, направленные на пересмотр учебной программы на основе инновационных педагогических подходов, повышение квалификации учителей и мотивации учащихся. Результаты исследования показывают необходимость более глубокого изучения дидактических аспектов развития критического мышления в начальном образовании.

Ключевые слова: критическое мышление, начальное образование, методы обучения, интерактивные методы, логические навыки, решение проблем, творческие способности, учебная программа, педагогические технологии, мотивация учащихся, подготовка учителей, эффективность обучения.

Kirish. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tanqidiy fikrlashga o‘rgatish bugungi ta’lim tizimida juda muhim bo‘lgan masalalardandir. U maktab faoliyatida muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi va ijtimoiy faol fuqarolarni yaratadi. Bugungi kunda jamiyat o‘zgarib, murakkablashib borar ekan, axborotni tahlil qilish va tushunish qobiliyati juda muhimdir. Biroq, yoshlikdan tanqidiy fikrlashga o‘rgatishda ba’zi qiyinchiliklarga duch kelinadi. Bu qiyinchiliklarga ko‘pincha savollar orqali o‘rganishdan ko‘ra faktlarni eslab qolishga ko‘proq e’tibor qaratiladigan o‘quv dasturi, o‘qituvchilarning o‘quvchilarga ushbu ko‘nikmalarni rivojlantirishga tayyorgarlik darajasidagi farqlar hamda ijodkorlik va mustaqil fikrlashni cheklashi mumkin bo‘lgan standartlashtirilgan testlarning ta’siri kiradi. Bundan tashqari, o‘quvchilarning kelib chiqishi ularning tanqidiy fikrlash imkoniyatlarini yaxshilashi yoki pasaytirishi mumkin. Shu sababli, o‘qituvchilar va siyosatchilar uchun yosh o‘quvchilar o‘z dunyosining muammolariga tayyor bo‘lgan tanqidiy fikrlovchi bo‘lib ulg‘ayishlari uchun ushbu murakkab masalalarni hal qilish muhimdir [1].

Tanqidiy fikrlash ko‘pincha ma’lumotlarni tahlil qilish, baholash va to‘g‘ri qarorlar va tanlovlar qabul qilish qobiliyati sifatida tavsiflanadi. U odamlarni ma’lumotni shunchaki to‘g‘ri deb qabul qilishga emas, balki manbalarni tekshirishga, dalillarning kuchini baholashga va mulohaza yuritishdagi tarafkashliklarni aniqlashga undaydigan kognitiv ko‘nikmalarni o‘z ichiga oladi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun bu ko‘nikmalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega, chunki ular shaxsiy fikri bo‘lmagan o‘quvchilardan mustaqil fikrlovchilarga o‘tadilar. Bu vaqtda bolalarda shubha va shubhalarni qadrlaydigan fikrlash tarzi shakllanib, doimiy o‘rganish uchun zamin yaratishi mumkin. Tanqidiy fikrlash orqali o‘quvchilar mantiqiy

fikrlash, ijodkorlik va mulohaza yuritish orqali murakkab masalalarni hal qilishga harakat qiladilar. Pedagoglar ushbu ko‘nikmalarni rag‘batlantiradigan darslarni yaratishga harakat qilar ekanlar, ular yosh o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarining o‘shiga yordam beradigan yoki to‘sqinlik qiladigan ta’lim uslublari va turli elementlarni ham hisobga olishlari kerak.

Tanqidiy fikrlash ta’lim sohasida, ayniqsa boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalar uchun juda muhim ahamiyatga ega. Axborotni ko‘rish, baholash va birlashtirish qobiliyati o‘quvchilar uchun juda muhim hisoblanadi, chunki ular murakkab va tez o‘zgaruvchan dunyo bilan muloqot qilishga tayyorlanmoqdalar. Kichik yoshdagi o‘quvchilar tanqidiy fikrlash faoliyatida ishtirok etar ekanlar, muammolarni hal qilish, qarorlar qabul qilish va ijodiy fikrlash kabi muhim ko‘nikmalarni o‘rganadilar. Bu ko‘nikmalar ularga maktabda yaxshiroq o‘qishga yordam beradi, shuningdek, ularni yanada qiziquvchan va mustaqil qiladi. Bu o‘quvchilarga g‘oyalarni tanqidiy nuqtai nazarlardan ko‘rib chiqish imkonini beradi. Shuningdek, tanqidiy fikrlash o‘quvchilarga bugungi dunyoda haddan tashqari ko‘p ma’lumotlarni qayta ishlash uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalarni beradi, ularga ishonchli manbalarni ishonchsiz manbalardan ajratishni o‘rgatadi. O‘qituvchilar har xil savollar va xilma xil fikrlarni ijobiy qabul qila oladigan sinflar yaratish ustida ishlaydilar, shuning uchun darslarga tanqidiy fikrlashni qo‘shish juda muhimdir. Oxir-oqibat, bolalarga ushbu fikrlash ko‘nikmalarini erta rivojlantirishga yordam berish butun umr davomida ta’lim olish va mas’uliyatli fuqarolik uchun poydevor yaratadi, bu esa boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining to‘liq rivojlanishi uchun asos bo‘la oladi[2].

Boshlang‘ich ta’lim bolalarning aqliy va ijtimoiy o‘shisi uchun birinchi qadam bo‘lib, ularning tanqidiy fikrlashini shakllantiradi. Bu dastlabki yillarda o‘quvchilar matematika, til va tabiiy fanlar bo‘yicha asosiy g‘oyalarni o‘rganadilar, bu esa ularning tahliliy ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Boshlang‘ich ta’lim savollar, izlanishlar va suhbatlarni rag‘batlantiradigan makon yaratib, o‘quvchilarda qiziquvchanlik va atrofni o‘rganish istagini uyg‘otadi. O‘qituvchilar bu borada tanqidiy fikrlashni qo‘llab-quvvatlaydigan muammoli ta’lim va guruhlarda ishlash kabi o‘qitish usullaridan foydalangan holda hal qiluvchi ahamiyatga egadirlar. Bundan tashqari, o‘quv dasturi odatda o‘quvchilarga yaxshi tanqidiy fikrlash uchun kalit bo‘lgan ijtimoiy ko‘nikmalar va empatiyani rivojlantirishga yordam beradigan ijtimoiy-emotsional ta’limni o‘z ichiga oladi. Natijada, boshlang‘ich ta’lim sifati o‘quvchilarning murakkab g‘oyalar va muammolarni qanchalik yaxshi hal qila olishiga ta’sir qiladi, ularning kelajakdagi akademik va hayotiy yutuqlari uchun zamin yaratadi

O‘qituvchilar yosh o‘quvchilarga tanqidiy fikrlashga yordam beradigan muhitni yaratishda muhim rol o‘ynaydilar, bu ularning o‘rganishi va rivojlanishi uchun kalit hisoblanadi. Savollar berishni qo‘llab-quvvatlaydigan va suhbatni rag‘batlantiradigan usullardan foydalanib, o‘qituvchilar o‘quvchilarni o‘z e’tiqodlarini tekshirishga va ma’lumotlarga chuqurroq qarashga undashlari mumkin. O‘qitishning bu usuli nafaqat qiziqish uyg‘otadi, balki o‘quvchilarga faktlar va mulohazalar asosida o‘z hukmlarini chiqarishga yordam beradi. Bundan tashqari, o‘qituvchilar o‘z harakatlarida tanqidiy fikrlashni ko‘rsatishlari, o‘quvchilarga muammolarni bosqichma-bosqich hal qilishni o‘rgatishlari va turli nuqtai nazarlarning ahamiyatini

ta’kidlashlari mumkin. Munozara va muammoli mashqlar kabi rejalashtirilgan tadbirlar orqali o‘qituvchilar o‘quvchilarga chuqur o‘ylash va fikr almashish imkoniyatini beradi, bu esa ularning fikrlash qobiliyatini oshiradi. O‘qituvchilar tanqidiy fikrlashni faol rivojlantirganlarida, o‘quvchilarga kelajakda yaxshi foyda keltiradigan muhim ko‘nikmalarni egallashga yordam beradilar va ularni tobora murakkablashib borayotgan dunyoga moslashtiradilar.

Tahlil va natijalar. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlashni rag‘batlantirish qiziqish uyg‘otish va savol berishga undash uchun turli xil o‘qitish usullarini talab qiladi. Yaxshi usullardan biri mustaqil izlanishga asoslangan ta’lim bo‘lib, unda o‘quvchilarga izlanish va muhokamaga olib keladigan ochiq savollar beriladi. Bu usul o‘quvchilarni jalb qilishga yordam beradi va ularga o‘z ta’limlarini nazorat qilish imkonini beradi[3]. Shuningdek, guruh topshiriqlari yoki tengdoshlar tomonidan boshqariladigan muhokamalar kabi hamkorlikdagi o‘quv faoliyatlaridan foydalanish o‘quvchilarning turli fikrlarni ko‘rib chiqish va mantiqiy dalillarni shakllantirish ko‘nikmalarini haqiqatdan ham yaxshilashi mumkin. O‘qituvchilar, shuningdek, o‘quvchilarni o‘rganganlarini baholash va yechimlar yaratishda foydalanishga majbur qiladigan hayotiy muammolarni kiritish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirishi mumkin. Ushbu usullarni aralashtirib, o‘qituvchilar turli nuqtai nazarlarni qadrlaydigan jonli sinfni yaratishlari, o‘quvchilarga maktabda va keyinchalik hayotda qiyin muammolarni hal qilish uchun zarur bo‘lgan tanqidiy fikrlash vositalarini berishlari mumkin. Natijada, bu o‘qitish usullari uzluksiz ta’lim uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini baholash o‘ziga xos qiyinchiliklarga ega bo‘lib, o‘qituvchilardan murakkab fikrlashni talab qiladi. Standart testlar, ko‘p variantli savollar ko‘pincha o‘quvchilarning ma’lumotlarni tahlil qilish, birlashtirish va baholash qobiliyatlarini samarali o‘lchay olmaydi. Bundan farqli o‘laroq, loyihalarga asoslangan ta’lim va portfoliolar kabi samaradorlikka asoslangan baholashlar o‘quvchilarni chuqur fikrlashni talab qiladigan muammoli vaziyatlarni hal qilishga undaydi. Bundan tashqari, refleksiv jurnallardan foydalanish o‘quvchilarga turli mavzular bo‘yicha o‘z fikr va mulohazalarini bayon etishga yordam beradi, ularning fikrlash jarayonlari haqida tushuncha beradi.

Do‘stona munosabat o‘quvchilarga fikrlarini erkin ifoda qilish imkonini beradi, bu esa ochiq muloqot va birgalikda bilim olishga yordam beradi. O‘qituvchilar hurmat, inklyuzivlik va qo‘llab-quvvatlashni rag‘batlantiruvchi usullar orqali ushbu muhitni yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega[4]. Masalan, guruh ishlari va sinfdoshlarning fikr-mulohazalaridan foydalanish o‘quvchilarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini va o‘z g‘oyalarini baham ko‘rishga bo‘lgan ishtiyoqini oshirishi mumkin. Shuningdek, kitoblar, texnologiyalar va amaliy vositalar kabi turli xil resurslarga ega sinf xonasining mavjudligi tanqidiy fikrlash uchun muhim bo‘lgan qiziquvchanlik va izlanishni uyg‘otadi. Oxir-oqibat, qo‘llab-quvvatlovchi sinf nafaqat o‘quv fanlarini o‘rganishda, balki o‘quvchilarning ijtimoiy va hissiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda ham yordam beradi, ularga qiyinchiliklarni kuch va ijodkorlik bilan yengish imkonini beradi.

Ushbu umumiy yondashuv tez o‘zgaruvchan dunyoda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo‘lgan tanqidiy fikrlash qobiliyatiga ega bo‘lgan yosh o‘quvchilarni tayyorlash uchun juda muhimdir. O‘qituvchining o‘quvchilarga bo‘lgan munosabati ularning tanqidiy fikrlashlariga yordam beradi. O‘qituvchilar o‘zlarining emotsiyalari, ijobiy fikrlari va o‘quvchilarning o‘rganishga bo‘lgan haqiqiy qiziqishlarini yoritishga harakat qilganlarida, o‘quvchilar uchun sog‘lom fikrlash muhitini yaratadilar.

Boshqa tomondan, qiziqishsiz yoki salbiy ko‘rinadigan o‘qituvchilar o‘quvchilarning motivatsiyasi va ishonchini susaytirishi mumkin, bu esa o‘quvchilarning sinf muhokamalarida ishtirok etishdan bosh tortishiga sabab bo‘ladi. Bundan tashqari, o‘qituvchining yaxshi munosabati o‘quvchilarning o‘z ko‘nikmalarini qanday ko‘rishini yaxshilashi mumkin, bu ularga qiyin muammolarni hal qilish va yuqori darajada fikrlash uchun ishonch beradi[5]. Shunday qilib, qo‘llab-quvvatlovchi sinf muhitini yaratish juda muhim bo‘lib, unda o‘qituvchilarning munosabatlari o‘quvchilarning ta‘lim olishi davomida yordam beradigan tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tanqidiy fikrlashga o‘rgatish bilan o‘quv dasturlarini loyihalash o‘rtasidagi bog‘liqlik juda muhim. Yaxshi o‘quv dasturini ishlab chiqish nafaqat bilim almashishga, balki o‘quvchilarga tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va oqilona tanlov qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam berishga ham qaratilgan bo‘lishi kerak. Loyihaga asoslangan ta‘limdan foydalanish, turli fanlarni aralashtirish va jamoada ishlashni rag‘batlantirish orqali o‘qituvchilar tanqidiy fikrlashni targ‘ib qiluvchi sinf xonalarini tashkil etishlari mumkin. Bunday dasturlar o‘quvchilarni savollar berishga, turli nuqtai nazarlarni ko‘rib chiqishga va tanqidiy fikrlashning asosiy qismlari bo‘lgan o‘z fikrlashlari haqida o‘ylashga undaydi[6]. Bundan tashqari, texnologiyadan foydalanish o‘quvchilarga ko‘plab manbalar va nuqtai nazarlarni taqdim etish orqali tanqidiy fikrlashni kuchaytirishi mumkin. Biroq, agar o‘qituvchilar ushbu o‘qitish usullaridan yaxshi foydalanish uchun yetarli tayyorgarlikka ega bo‘lmasalar, muammolar yuzaga kelishi mumkin, bu ko‘pincha haqiqiy o‘rganish o‘rniga shunchaki faktlarni eslab qolishga olib keladi. Shuning uchun o‘quvchi yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun o‘quv dasturini puxta o‘ylab tuzish zarur.

O‘quv dasturiga tanqidiy fikrlashni kiritish o‘quvchilarga murakkab masalalar va savollarni hal qilishni o‘rganishga yordam berish uchun muhimdir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bu dastlabki bosqichda faktlarni yodlashga emas, balki izlanishga asoslangan ta‘lim va muammolarni hal qilishga qaratilgan o‘qitish usullaridan ko‘p natijalarga erishadilar. Matematika, tabiiy fanlar va til kabi fanlarga tanqidiy fikrlash faoliyatini kiritish orqali o‘qituvchilar o‘quvchilarga materialni chuqurroq o‘rganishga yordam beradigan o‘quv muhitini yaratishlari mumkin. Bu usul ta‘lim olishda zarur bo‘lib, o‘quvchilarga ma‘lumotlarni tahlil qilish, manbalarni baholash va kuchli dalillarni qurish uchun kerakli vositalarni beradi.

Shuningdek, munozaralar va guruh loyihalarini rag‘batlantirish o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshirishi mumkin, chunki ular turli nuqtai nazarlardan saboq olishlari va

o‘z fikrlarini ifoda etishni mashq qilishlari mumkin. Xulosa qilib aytganda, o‘quvchilarni tobora murakkablashib borayotgan dunyoga tayyorlash uchun ta’limga tanqidiy fikrlashni izchil qo‘shib borish muhim ahamiyatga ega.

Fanlararo ta’lim boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam berish uchun muhimdir. U turli bilim sohalarini bir-biri bilan bog‘lashga undaydi. Bu usul fanlar o‘rtasidagi odatiy to‘siqlarni olib tashlaydi, o‘quvchilarga g‘oyalarga turlicha qarash imkonini beradi, masalan, matematikani san’at bilan yoki adabiyot bilan aralashtirish. Bu aloqalarni o‘rnatish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi va murakkab mavzularni yaxshiroq tushunishga yordam beradi, chunki ular chuqur o‘ylashga va turli fanlardan olingan ma’lumotlarni birlashtirishga ilhomlanadilar. Muammolar ustida birgalikda ishlash yoki savollarni o‘rganishni o‘z ichiga olgan loyihalarda ishtirok etish orqali talabalar fikrlash, tahlil qilish va ijodkorlik kabi hayotiy ko‘nikmalarni takomillashtiradilar. O‘qitishning bunday har tomonlama yondashuvi savollar berish mumkin bo‘lgan muhitni yaratadi, bu esa o‘quvchilarni shunchaki ma’lumot olmay, balki yechim izlashga undaydi. Nihoyat, fanlararo ta’lim yosh o‘quvchilarga rivojlangan dunyoda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo‘lgan aqliy ko‘nikmalarni beradi, bu esa doimiy tanqidiy fikrlash va kuchli muammolarni hal qilish qobiliyatlari uchun zamin yaratadi.

Boshlang‘ich sinflarda mustaqil o‘rganish yosh o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishning asosiy usuli hisoblanadi. O‘quvchilar savol berishlari, g‘oyalarni o‘rganishlari va real hayotiy masalalarni ko‘rib chiqishlari uchun sharoit yaratish orqali o‘qituvchilar o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otishlari va tushunchalarni yaxshiroq tushunishga yordam berishlari mumkin. O‘qitishning bu usuli oddiy eslab qolishdan voz kechib, faollikka olib keladi va o‘quvchilarning o‘z bilimlarini o‘zlari nazorat qilishlariga imkon beradi. O‘quvchilar o‘z savollarini o‘rganish jarayonida tanqidiy fikrlash uchun muhim bo‘lgan farazlarni shakllantirish, ma’lumotlarni tahlil qilish va reflektiv fikrlash kabi qobiliyatlarga ega bo‘ladilar. Bundan tashqari, so‘rovlar ustida birgalikda ishlash o‘quvchilarga sinfdoshlari bilan turli nuqtai nazarlarni o‘rtoqlashish va muhokama qilish imkonini beradi, bu esa ularning aqliy rivojlanishini kuchaytiradi. Pirovardida, izlanishga asoslangan ta’lim nafaqat boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi, balki uzluksiz ta’lim uchun mustahkam poydevor yaratadi va ularni kelajakdagi akademik qiyinchiliklar hamda mas’uliyatli fuqarolikka tayyorlaydi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tanqidiy fikrlashga o‘rgatishda hayotiy muammoli topshiriqlardan foydalanish juda muhim, chunki u nazariy jihatdan o‘rganganlarini amalda qanday ishlashini bog‘laydi. O‘quvchilar hayotiy muammolar bilan bog‘liq topshiriqlar ustida ishlaganda, bu ularni tafsilotlarni yodlash o‘rniga ma’lumotlarni tahlil qilish, baholash va birlashtirishga undaydi. Ushbu amaliy usul ularga g‘oyalarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi, chunki ular muammolarni aniqlash, mumkin bo‘lgan yechimlarni o‘ylash va natijalarni mantiq va faktlarga asoslanib baholash orqali murakkab vaziyatlarni hal qilishni o‘rganadilar. Bundan tashqari, bu topshiriqlar jamoada ishlashni rag‘batlantiradi, chunki o‘quvchilar odatda

guruhlarda hamkorlik qiladilar, bu ularning muloqot ko‘nikmalarini yaxshilaydi va muammolarni turli tomondan ko‘rish imkonini beradi. Haqiqiy muammolarni hal qilish orqali o‘quvchilar yanada g‘ayratli va o‘z imkoniyatlariga ishonch hosil qiladilar, bu esa qiziquvchan fikrlashni rivojlantirish uchun juda muhimdir. Oxir-oqibat, ta’limga real hayotdagi muammolarni hal qilishni qo‘shish yosh o‘quvchilarga ta’lim muvaffaqiyati va umr bo‘yi ta’lim olish uchun zarur bo‘lgan tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini beradi.

Maktablarda texnologiyalardan foydalanish boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishni sezilarli darajada o‘zgartirdi. Texnologiya o‘quvchilarni qiziqitirishga yordam beradigan va ularni ma’lumotni chuqur tahlil qilishga va o‘ylashga majbur qiladigan ko‘plab resurslar va vositalarni taqdim etadi. Onlayn platformalar o‘quvchilarga murakkab g‘oyalarni ko‘rib chiqish va o‘z xulosalarini chiqarish imkonini beruvchi izlanishga asoslangan ta’limni qo‘llab-quvvatlovchi interaktiv kontentni taklif etadi. Biroq, texnologiyalarga haddan tashqari bog‘lanib qolish ham muammolarni keltirib chiqarishi mumkin, chunki ko‘p ma’lumotlarga tezkor kirish o‘quvchilarni chuqur emas, balki faqat yuzaki darajada jalb qilishi mumkin. O‘quvchilar ma’lumotni passiv qabul qilishga odatlanishlari mumkin, bu esa ularning o‘z e’tiqodlarini susaytiradi va tanqidiy fikrlashlarini qiyinlashtiradi. Shu sababli, o‘qituvchilar texnologiyalardan tahliliy fikrlashni kuchaytiradigan va o‘quvchilarning shunchaki tezkor javob izlashlariga yo‘l qo‘ymaydigan tarzda foydalanib, muvozanatni saqlashlari kerak. Bunday ehtiyotkorona yondashuv o‘quvchilarning kognitiv ko‘nikmalarini rivojlantirishga va ularni yanada murakkab, axborotga yo‘naltirilgan dunyoga tayyorlashga yordam beradi.

Maktablarda raqamli vositalardan foydalanish boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Interaktiv simulyatsiyalar, guruhli o‘quv maydonlari va raqamli aqliy hujum ilovalari kabi vositalar bolalarni ma’lumotlarni tahlil qilish, baholash va birlashtirish uchun zarur bo‘lgan muammolarni hal qilishga undaydi. Masalan, Google Classroom va Padlet kabi platformalar guruh suhbatlari va o‘zaro sharhlarni amalga oshirish imkonini beradi, shunda o‘quvchilar o‘z fikrlari bilan o‘rtoqlashishlari va turli nuqtai nazarlarni ko‘rib chiqishlari mumkin. Shuningdek, o‘yinlashtirilgan ta’lim ilovalari sinchkovlik bilan rejalashtirish va natijalarni qayta ko‘rib chiqishni talab qiladigan topshiriqlarni berish orqali tanqidiy fikrlashni kuchaytiradi. Faol va qiziqarli o‘quv maydonini yaratish orqali ushbu raqamli vositalar nafaqat o‘quvchilarning qiziqishini uyg‘otadi, balki ularni o‘z dalillarni sinchkovlik bilan o‘rganishga undaydi. O‘qituvchilar darslarda ko‘proq texnologiyadan foydalanar ekanlar, bu vositalardan oqilona foydalanilishiga ishonch hosil qilish, ularni o‘quvchilarning fikrlovchi va tahliliy guruhini rivojlantirish uchun o‘qitish maqsadlariga moslashtirish muhimdir.

Boshlang‘ich sinflarda texnologiyalardan foydalanish ta’limni sezilarli darajada o‘zgartirdi; ammo, bu kichik o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga to‘sqinlik qilishi mumkin bo‘lgan katta muammolarni ham keltirib chiqaradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga e‘tibor va harakat talab qiladigan ko‘plab omillar ta‘sir qiladi. O‘qituvchilar va qaror qabul qiluvchi shaxslar tanqidiy fikrlash uchun qo‘llab-quvvatlovchi muhit yaratish ustida ish olib borar ekanlar, o‘qitish usullarining yomonligi, aqliy zo‘riqish va standart o‘quv dasturlarining qat‘iy asoslari tufayli yuzaga keladigan muammolarni hal qilish juda muhimdir. Tadqiqotga asoslangan ta‘lim, jamoada ishlash va real hayotiy vaziyatlarni qo‘llashga yo‘naltirilgan o‘qitish usullarini qabul qilish orqali maktablar tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarining rivojlanishi uchun yaxshiroq muhit yaratishi mumkin. Bundan tashqari, qiziquvchanlik va ochiq suhbatlarni qadrlaydigan madaniyatni targ‘ib qilish nafaqat o‘quvchilarning tahliliy ko‘nikmalarini oshiradi, balki ularga murakkabroq dunyoning murakkabliklarini yengishga yordam beradi. Oxir-oqibat, ushbu asosiy muammolarni aniqlash va hal qilish orqali ishtirokchilar turli nuqtai nazarlar bilan muloqot qila oladigan va jamiyatga sezilarli hissa qo‘sha oladigan mulohazali va mulohazali o‘quvchilar avlodining shakllanishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Брюшинкин, В.Н. Критическое мышление и аргументация // Критическое мышление, логика, аргументация / Под ред. В.Н. Брюшинкина, В.И. Маркина. Калининград: Изд-во Калинингр. гос. ун-та, 2003. - С. 29-34.
2. Кларин, М.В. Технология обучения: идеал и реальность. Рига: Эксперимент, 1999. - 462 с.
3. Любимова, Т.Д. Формирование критического стиля познавательной деятельности студентов в условиях технического вуза: Дис. канд. пед. наук. - М., - 2003. - 189 с.
4. Mahkam B., Otaboyev S., Jo‘rabek R. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – T. 46. – С. 1-2.
5. Alimova M. A. Boshlang ‘ich sinf o ‘quvchilarida ona tili va o ‘qish savodxonligi darslarida tanqidiy fikrlash ko ‘nikmalarini rivojlantirish //Inter education & global study. – 2024. – №. 8. – С. 29-34.
6. Rustam Shadiev, Wu-Yuin Hwang, Narzikul Shadiev, Mirzaali Fayziev, Tzu-Yu Liu, Lingjie Shen. Smart watches for making EFL learning effective, healthy, and happy // Challenges and Solutions in Smart Learning. Proceeding of 2018 International Conference on Smart Learning Environments, Beijing, China. 2018. 73- 76 p. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-10-8743-1_11